

Segerns pris – Propaganda & verklighet i Karl XII:s Sverige

(åk 5-gymnasiet)

Segern vid Narva år 1700 räknas som en av de största i svensk historia. Händelsen innehöll alla de ingredienser som behövdes för att berättelsen skulle spridas över Europa och leva kvar fram till våra dagar. En 18-årig, oerfaren Karl XII hade ställts mot arvfjenden Ryssland och vunnit, trots numerärt underläge. Segern blev ett tacksamt verktyg i propagandan. Det pris som betalats av tusentals svenskar och ryssar som förlorat sina liv var ingenting man pratade om. Hur upplevdes händelserna av de människorna som var med? Och hur har berättelsen format dagens bild av historien?

Nyheten om den makalösa segern spreds i kyrkan vid en särskild tacksägelsegudstjänst. Det var prästerna som läste upp den officiella berättelsen. Vilken bild av slaget fick befolkningen i Sverige? Segeryran spreds över riket genom sånger och dikter. Krigsbytet som bestod av hundratals fanor, standar och musikinstrument visades upp i Stockholm i en påkostad segerparad. Hur påverkades människorna av propagandan och segeryran? I utställningen får eleverna uppleva segerparaden och höra hur Stockholm lät år 1701 i ett ljudlandskap. De får också reflektera över hur det kan ha känts för de anhöriga till de som dött i slaget och för de ryska krigsfångar som befann sig i Stockholm. Att visa upp fiendens fanor i segerparader är en gammal tradition. Vilka tankar väcker olika fanor för oss idag och varför kan det skilja sig åt beroende på vem man frågar?

Vi tar oss till slagfältets kaos i Narva den 20 november 1700. Vad hände egentligen utanför fästningens murar? Hur mådde soldaterna som var med? Var segern verkligen så stor som det lät i propagandan? Och hur många liv var priset för det stora bytet som visades upp på Stockholms gator?

Tio år senare hade krigslyckan vänt. Karl XII:s fältarmé var utplånad och bönder som tvingades ut i kriget gjorde uppror. Flyktingar från rikets östra delar strömmade till Stockholm och mer än en tredjedel av stadens befolkning dog i pesten. Samtidigt pågick ett arbete med att katalogisera, förteckna och måla av troféerna som tagits vid Narva. Varför ansågs det så viktigt att spara troféerna trots att kriget gick så dåligt? Och varför har de sparats ända fram till idag? Dagens bild av slaget är formad av de samtida berättelserna men också av 1800-talets nationalromantiska strömningar. Visningen avslutas med en diskussion om hur historia skapas och om hur vi idag ser på det förflutna.

Arbeta gärna före eller efter besöket med följande frågor!

- 1. Leta upp Narva på en karta. Under stora nordiska kriget var platsen en del av det svenska riket. I vilket land ligger den idag?**
- 2. På vilka sätt kunde människorna i Sverige få information om vad som hände i stora nordiska kriget?**
- 3. Den officiella berättelsen om segern vid Narva skrevs på fyra olika språk som talades i riket Sverige. Vilka språk var det?**
- 4. Varför var fanor så åtråvärda troféer?**
- 5. Vad är propaganda?**
- 6. Vad hände med de som blev krigsfångar under stora nordiska kriget?**
- 7. Vad kallades sjukdomen som många dog av i soldatlägren?**
- 8. Av vilka anledningar fick och kunde inte alla Stockholms invånare lämna staden när pesten kom?**
- 9. Vad kan konstverk berätta om historien? Finns det delar i ett konstverk som är sannolika och andra delar som man kan vara mer kritisk till?**
- 10. På museum sparas gamla saker som anses viktiga för historien. Vad tycker du borde sparas från vår tid?**

Fördjupande frågor

- 1. På 1700-talet fanns det få informationskanaler och idag finns det väldigt många. Gör det att vi har en sannare bild av händelser i andra delar av världen än 1700-tals människorna?**
- 2. Roddarmadam, livmedikus, skarprättare och jordemor är några yrken som fanns i Sverige på 1700-talet. Två av dem finns inte kvar idag i Sverige. Varför det?**
- 3. Finns det någon flagga som väcker extra starka känslor hos dig? Varför och på vilket sätt?**
- 4. I 1800-talets nationalromantik fick stora slag och kungar en framträdande roll i historien. Vad får mest utrymme i historieböckerna idag? Vad tycker du borde få mest utrymme?**
- 5. Vilka olika mål kan finnas med ett krig? Ge exempel på olika förluster som både krigets "vinnare" och "förlorare" kan göra.**